

2022-11-25

Ku2022/01317

Kulturdepartementet
Diarienummer: Ku2022/01317

Remissvar på “Vår demokrati - värd att värna varje dag”

Forum – idéburna organisationer med social inriktning, Famna – riksorganisationen för idéburen välfärd, Fremia, Giva Sverige och Civos vill härmed lämna följande synpunkter på promemorian då vi representerar en mycket bred uppsättning av civilsamhällets organisationer i Sverige.

Forum - idéburna organisationer med social inriktning är en intresseorganisation för idéburna organisationer med social inriktning i Sverige. Forum verkar för ett samhälle där ett starkt ideellt engagemang och självständiga idéburna organisationer har goda förutsättningar att bidra till och utveckla vårt samhälle, demokrati och välfärd. Forum vill att civilsamhället ses som en central och värdefull del av samhällsutvecklingen. Bland Forums 38 medlemmar finns kvinno- och tjejjourer, Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner, Svenska kyrkan, IOGT-NTO, Svenska Röda Korset och Rädda Barnen.

Famna är riksorganisationen för idéburen välfärd. Famna har för närvarande strax över 100 medlemmar, varav några av de största är Ersta diakoni, Röda Korset, Bräcke diakoni och Stockholms Sjukhem. Därutöver har Famna många andra välkända medlemmar och välrenommerade aktörer som länge erbjudit medborgare och medmänniskor sociala tjänster, kvalificerad vård, social omsorg och utbildning utan vinstsyfte.

Fremia är Sveriges största fristående arbetsgivarorganisation och företräder 5 500 medlemsorganisationer med tillsammans cirka 150 000 anställda. Medlemmarna är i huvudsak organisationer inom idéburen välfärd, civilsamhällesorganisationer samt kooperativa och värderingsstyrda företag. Spannet är stort: den vanligaste medlemmen har en anställd men bland våra medlemmar finns även några av Sveriges största arbetsgivare. Fremia förhandlar ett stort antal kollektivavtal med samtliga stora fackliga organisationer. Fremia bedriver också intressepolitiskt påverkansarbete för att utveckla de samhällsviktiga sektorer som våra medlemmar verkar i.

Giva Sverige är en branschförening som arbetar för tryggt givande. Vi är närmare 170 medlemmar som representerar en bredd av ideella organisationer med olika ändamål, av olika storlek och på olika platser i landet. Tillsammans samlade de in 9,2 miljarder kronor (2020) genom gåvor, bidrag och samarbeten från allmänheten, företag och organisationer. Giva Sverige arbetar med etisk, transparent och professionell styrning av ideella organisationer inom ramen för en omfattande Kvalitetskod. Medlemmar som uppfyllt Kvalitetskoden får använda märkningen ”Tryggt givande”.

Civos - Civilsamhällets organisationer i samverkan arbetar för att främja organisationer inom det civila samhället till gemensamt och aktivt agerande gentemot regering och myndigheter, kommuner och landsting samt näringslivets organisationer i frågor av sektorgemensamt intresse.

Sammanfattning

Forum, Famna, Fremia, Giva Sverige och Civos är i grunden mycket positiva till kommitténs demokratifrämjande arbete de senaste åren och de förslag till insatser som presenteras. Vi välkomnar alla tvärssektoriella samarbeten där civilsamhällets röstbärande roll tas tillvara. Det var därför en självklarhet för oss att underteckna Deklarationen för en stark demokrati. Vi ser positivt på att civilsamhällets arbete för demokrati understryks i betänkandet samt att kommittén har samarbetat med civilsamhällesorganisationer, lokalt såväl som nationellt, under arbetets gång.

Vi tror samtidigt att betänkandet hade kunnat stärkas ytterligare om civilsamhällets organisationer hade fått ta en än tydligare plats och roll, detta då sociala organisationer, trossamfund, idrottsföreningar och ungdomsorganisationer är själva blodomloppet i en livskraftig demokrati. Vi vill också poängtera vikten av att framåt ta vara på de demokratinätverk där kommuner, regioner, länsstyrelser och civilsamhällesorganisationer samarbetar för att dessa nätverk ska förbli långsiktiga. Särskilt viktig blir uthålligheten i en tid då hotet mot demokratins institutioner växer och civilsamhällets utrymme krymper i Sverige och världen. Vi är övertygade om att det demokratiska samtalet och deltagandet i demokratin behöver se kraftfulla satsningar framåt, i skolan såväl som i andra offentliga verksamheter, och tillstyrker därför samtliga förslag som utredaren ger för att tillvarata kommitténs arbete framåt, men ger vi också förslag på hur civilsamhällets organisationer kan involveras tydligare.

Våra särskilda synpunkter på Ku2022/01317

6.1 Inrätta en nationell demokratifunktion

Vi tillstyrker förslaget att inrätta en nationell demokratifunktion med uppdrag att öka kunskaperna om demokratin, utgöra kunskapsstöd kring metoder för att öka deltagandet och delaktigheten i demokratin, bidra till samordning av demokratifrämjande insatser samt analysera och ta fram lägesuppdateringar om tillståndet i den svenska demokratin. Principiellt har vi ingenting emot att funktionen inrättas inom en befintlig myndighet, men för att syftet med en sådan funktion ska uppfyllas krävs ett nära arbete med civilsamhällets organisationer. Civilsamhällets organisationer har kunskaperna, erfarenheterna och metoderna för att öka deltagandet och delaktigheten i demokratin, men också för att kunna säkerställa adekvata lägesuppdateringar om tillståndet i den svenska demokratin.

6.2 Uppdrag till länsstyrelserna att arbeta demokratistärkande

Vi tillstyrker förslaget om att uppdra åt länsstyrelserna att arbeta demokratistärkande. Dock saknar vi konkreta förslag på tvärssektoriella samarbeten mellan länsstyrelserna och civilsamhället, såväl regionalt som lokalt. De demokratinätverk som uppstod i samarbete med Demokratistugans besök som innefattade kommuner, regioner, civilsamhällesorganisationer och andra aktörer bör tas tillvara och förbli långsiktiga. Om dessa nätverk har spelat en viktig roll för regionala demokratisatsningar under Demokratistugan och andra evenemang bör nätverken kunna utveckla ett fortsatt samarbete där man arbetar demokratifrämjande på lokala och regionala nivåer. Vi vill därför särskilt understryka kommitténs bedömning att *"dessa nätverk har stor potential att ytterligare stärka demokratiarbetet i länen på längre sikt"*. Vi välkomnar förslaget om att länsstyrelserna ska ansvara för framtagande av lokal och regional

demokratistatistik, och poängterar här vikten av att involvera civilsamhällets organisationer. Vi föreslår att de bör ingå i kartläggningen då de har en stor betydelse i lokalt och regionalt demokratiarbete, kan vara till stor nytta i kartläggningen och bidra med uppgifter och information om demokratin som annars kan vara svår att nå för länsstyrelserna.

Vi vill också understryka att civilsamhällets organisationer är utmärkta aktörer för ett aktivt och livskraftigt demokratigörande, det vill säga att möjliggöra demokrati i praktiken för människor i hela Sverige. Samverkan genom överenskommelser och partnerskap med till exempel idrottsföreningar, trossamfund och sociala organisationer är ett omistligt sätt att delaktiggöra människor i hela landet. Endast så kan vi utveckla ett resilient samhälle.

7.1 Större fokus på demokrati i myndigheternas arbete

Vi tillstyrker utredningens förslag att demokrati och det demokratiska uppdraget skrivs in i instruktioner för myndigheter vars verksamhet är central för det demokratipolitiska målet. Vi tillstyrker därtill förslaget om att genomföra ett pilotprojekt där fem till åtta myndigheter ges i uppdrag att utarbeta metoder för hur respektive myndighet ska bidra till det demokratistärkande arbetet. Också här vill vi framföra betydelsen av att tidigt i processen involvera föreningslivet.

7.2 Analysera konsekvenser för demokratin

Det är positivt att kommittén föreslår att ett nytt krav bör skrivas in i kommittéförordningen som innebär att analys och redovisning av konsekvenser för demokratin alltid ska finnas med vid viktigare beslut i riksdag och regering. I sammanhanget är det positivt att civilsamhällets, tillsammans med kulturlivets och medias, villkor och oberoende nämns som grundläggande demokratifrågor. Vi välkomnar även betoningen av att utreda hur grupper som befinner sig i utsatta positioner kan påverkas; för att nå dessa grupper är ett samarbete med civilsamhället också nödvändigt. Genom exempelvis Sveriges Stadsmissioner och Svenska kyrkan kan grupper som hemlösas och papperslösas situation inkluderas i konsekvensanalyser, vilket är ytterst relevant för att få en riktig bild av hur förslagen påverkar *alla* människor. Genom ett sådant samarbete kan även civilsamhället hjälpa till att utreda konsekvenser för demokratin lokalt och regionalt.

7.3 Förtydliga skolans demokratiuppdrag

Det är positivt att Skolverket förtydligar skolans demokratiuppdrag, för att ge alla elever lika möjlighet till demokratifrämjande undervisning. Vi vill dock betona vikten av att hålla den demokratifrämjande diskussionen levande genom att inte endast förankra den historiskt, utan även i den nutida samhällsdebatten och lokala projekt. Ett exempel på detta är att diskutera demokratin genom exempelvis kvinnors rättigheter, och att då både diskutera den kvinnorörelse som kämpade för kvinnlig rösträtt för 100 år sedan och samtidigt lyfta dagens kvinnorörelse i Sverige och i världen som fortsätter att kämpa för kvinnors rättigheter. På så sätt hålls en levande diskussion kring demokrati igång som en påminnelse om att demokratin inte får tas förgiven, utan snarare är ett arbete som ständigt måste upprätthållas och utvecklas.

Särskilt viktigt tror vi att skolans demokratiarbete blir för att nå ut till de barn och unga som idag upplever att de står utanför demokratiska gemenskaper. Avståndet till riksdagen och andra demokratibärande institutioner, såväl geografiskt som socialt, riskerar annars att bidra till att barn och ungdomar inte känner en tillräckligt stark koppling till arbetet för demokrati. Här kan lokalt förankrade demokratiprojekt som riktar sig till ungdomar öppna upp dörrar. Men en förutsättning för det är att skolan tillsammans med civilsamhället bygger de broar som krävs

för att motverka upplevelsen av ett demokratiskt utanförskap.

Stockholm, 2022-11-25

Maria Alsander
Generalsekreterare, Forum

Ulrika Stuart Hamilton
Generalsekreterare, Famna

Petter Skogar
VD, Fremia

Charlotte Rydh
Generalsekreterare, Giva Sverige

David Samuelsson
Ordförande, Civos